

TEINE PÜHAPÄEV PÄRAST ILMUMISPÜHA AD 2024

Js 62:1–3 (Tt 1:1–3; Lk 4:16–21 või Mk 1:14–15)

1 Siioni pärast ma ei vaiki ega jää rahule Jeruusalemma pärast, enne kui tema õigus hakkab paistma ja tema pääste põleb otsekui tõrvik.

2 Siis saavad rahvad näha su õigust ja kõik kuningad su au. Ja sulle antakse uus nimi, mille määrab Issanda suu.

3 Siis oled sa toredaks krooniks Issanda käes ja kuninglikuks peaehteks oma Jumala pihus.

Siioni pärast ma ei hoia ennast tagasi ja Jeruusalemma pärast ma ei jää vagusi enne, kui otsekui selgusesära tuleb esile tema õigus ja tema pääste leegitseb otsekui tõrvik. Ja paganarahvad näevad su õigust ja kõik kuningad sinu auhiilgust ning sind hüütakse uue nimega, mille määrab kindlaks ISSANDA suu, ja sa oled ilupärg ISSANDA käes ning kuninglik peamähis oma Jumala peopesal.

Sissejuhatus

Prohvet Jesaja tegutses Juuda kuningate Ussija, Jootami, Aahase ja Hiskija päevil (Js 1:1), s.t 8. sajandi teisel poolel (umbkaudu ajavahemikus 740-686) enne Kristuse sündi. Tegemist oli Assüüria impeeriumi tõusuajaga, mille tulemusena aastal 722/721 hävitati Iisraeli kuningriik ning aastal 701 allutati ka Juuda kuningriik Assüüria ülemvõimule. Jesaja näeb selle keskse põhjusena Iisraeli taganemist Jumalast, mille tulemuseks ongi jumaliku karistusena Jumala rahvast tabav häving välisvaenlaste käe läbi. Jumala eesmärgiks ei ole oma rahvast lõplikult hävitada, vaid teda karistuse abil puhastada, uuendada ja taas üles ehitada.

20. sajandi kriitiline piibliteadus on olnud üsna ühel meelel prohvet Jesaja raamatu jagamisel kolmeks erinevasse ajastusse kuuluvaks osaks: peatükid 1–33 – Proto-Jesaja; peatükid 40–55 – Deutero-Jesaja; peatükid 56–66 – Trito-Jesaja. Ajaliselt paigutuks neist esimene ajaloolise prohvet Jesaja tegutsemisaega, teine Paabeli vangipõlve aega (6. sajandi esimene pool ja keskpaik eKr) ning kolmas vahetult eksiilist naasmise järele (6. sajandi teine pool eKr).

Samas on toodud esile raskusi eriti Deutero- ja Trito-Jesaja selgel eristamisel teineteisest ning pakutud välja hüpotees, mille kohaselt kas kaks viimatinimetatut või koguni terve Jesaja raamat on komponeeritud siiski ühe autori (või autorite kollektiivi) poolt, kes on erinevatest aegadest pärinevad tekstikorpused ühendanud ja ühtlustanud.¹ Eriti

¹ Selle hüpoteesi kohaselt paigutub kogu Jesaja raamatu lõppredaktsioon eksiiljärgsesse aega, kuna kriitiline piibliteadus ei pea endiselt võimalikuks võtta omaks traditsioonilist käsitlust, mille kohaselt kogu Jesaja raamatu autoriks ongi ajalooline prohvet Jesaja.

peetakse seda tõenäoliseks, nagu öeldud, Deutero- ja Trito-Jesaja puhul, kusjuures viimane neist võtab vaatluse alla mitmed esimesena mainitud justkui vastuseta või lahtiseks jäänud küsimused (tehes seda kergestimärgatavalt vastuolulisel viisil ja rohkete kontrastide abil). Üheks erinevuseks nn Deutero- ja Trito-Jesaja vahel on see, et kui esimeses pühendatakse palju tähelepanu Issanda [kannatavale] Sulasele, siis teises lisanduvad justkui teatava edasiarendusena Issanda sulased mitmuses.

Kui Jesaja 55 lõpeb lootusrikka tulevikuvisioniga, mille võtab üle ka 56. peatüki algus, siis õige pea saab selgeks, et rahva helget tulevikku tumestavad endiselt nii kõlbeline kui usuline laostumine. Jesaja raamatu lõpuosa pöörab rohkesti tähelepanu õigusele ja õiglusele, rõhutades nii sotsiaalsetest kui rituaalsetest eeskirjadest kinnipidamise tähtsust ning vastustades vääritud ja silmakirjalikku jumalateenistust, mis pole parem ebajumalate teenimisest, nõidumisest ja hooraelust ning mille tagajärjeks on täielik laostumine ja häving, eriti kui sellega kaasnevad ülekohus ja sotsiaalne ebaõiglus.

Taolisele süngele pildile on vastukaaluks Jumala töötused neile, kes ennast Tema ees alandavad, oma pattu tunnevad ja tunnistavad ning Jumala ja Tema lepingu juurde tagasi pöörduvad. Sellega kaasneb ühelt poolt Siioni tulevase rikkuse ja hiilguse kirjeldus ning teisalt hoiatus, et Issand tuleb kohtumõistjana – päästma neid, kes on õiged, aga hukkama Iisraeli vaenlasi ja neid, kes teevad ülekohut. Jumala pääste ja Tema töötused ei puuduta mitte ainult Iisraeli rahvast, vaid teisedki rahvad tulevad Siionist tõusva ja paistva jumaliku valguse juurde.

Niisiis, kuigi Jesaja raamatu lõpupeatükid pakuvad rohkesti tulevikulootust, on nende läbivaks jooneks samaaegne sõnum Jumala rahva vääritudusest ja patust, taganemisest ja kangekaelsusest, mis välistab igasuguse lootuse eneseõigusele² ja isegi rahvusliku või usulise uhkuse³. Võiks lausa öelda, et kõike arvesse võttes ei jää Jumalal üle muud, kui luua uus taevas ja uus maa (Js 65:17; 66:22) – see on kahtlemata võimas töötus, kuid selle kauni mündi teiseks küljeks on kogu raamatu viimase salmi hoiatav meeldetuletus: «Kui nad välja lähevad, siis nad näevad nende meeste laipu, kes astusid üles mu vastu; sest nende uss ei sure ja nende tuli ei kustu, ja nad on jätkuseks kogu inimsoole.» (Js 66:24)

² «Me kõik oleme saanud rüvedaks ja kõik meie õigused on määratud riide sarnased; me kõik oleme närtsinud nagu lehed ja meie süü kannab meid ära otsekui tuul.» (Js 64:5)

³ Js 65:1.2: Ma olen olnud kättesaadav neile, kes mind ei ole nõudnud, ma olen olnud leitav neile, kes mind ei ole otsinud... Kogu päeva ma sirutan käsi kangekaelse rahva poole, kes iseene mõtetele järgnedes käib teed, mis ei ole hea...

Keelelisi märkuseid

Siioni – nime צִיּוֹן algupära ei ole üheselt selge, see võib tähendada nii kõrgemat kohta või kindlust kui ka lõuna- (päevapalava-) poolset kõrgendikku või põuast, kuivanud, kõrbenud paika⁴.

Ei vaiki – לֹא אָשַׁקְתָּ – sõna אָשַׁקְתָּ tähendab «vaikima», aga ka «ennast tagasi hoidma».

[Ega] jää rahule – לֹא אָשַׁקוּט – sõna אָשַׁקוּט tähistab rahulikku, vaikset, häirimatut olekut.

Jeruusalemma – nime יְרוּשָׁלַיִם tõlgitakse kristlikus traditsioonis sageli kui «rahu linn».⁵

Enne kui tema õigus hakkab paistma – עַד־יֵצֵא כְּנִגְהָ צִדְקָה – sõnasõnalt: «enne kui tuleb esile otsekui selgusesära tema õigus».⁶ Sõna יֵצֵא tähendab siin «esile tulema»⁷, sõna נִגְהָ tähistab näiteks päikesepaistelise päeva selgust. Sõna צִדְקָה – «õigus», «õiglus» – tuleneb verbist צָדַק – «õige olema», «sirge olema» – ning tähistab nii seadustega kui ka õiglustundega kooskõlas olevat toimimist ja eluviisi, samuti sirgjoonelisust, ausust ja kõlbelist kõverusetust.⁸

Ja tema pääste – וַיִּשׁוּעַתָּהּ – sõna וַיִּשׁוּעַתָּהּ tähendab «päästmine», «vabastamine», ka «heaolu», «võit».⁹

Põleb – יִבְעַר – sõna יִבְעַר tähendab «põlema», «süttima», «süüdatud olema», «leegitsema».

Siis saavad...näha – וַיִּרְאוּ – sõna וַיִּרְאוּ tähendab «nägema», «jälgima», «ära tundma», «mõistma».

Rahvad – גוֹיִם – sõna גוֹי – «rahvas» – kasutatakse ka Iisraeli puhul, kuid enamasti tähistab see teisi (s.t pagana-) rahvaid.¹⁰

⁴ Vrd צִיּוֹן – «põud», «põuane maa».

⁵ Paljud keeleteadlased seavad selle tähenduse küll kahtluse alla, pakkudes välja pigem seose iidse ugariti jumaluse Šalimiga.

⁶ 1739. aasta Piiblis: «kunni temma õigus kui selgus väljatulleb».

⁷ Sama sõna kasutatakse Js 61:11, kus see on tõlgitud «toob esile».

⁸ Evald Saag armastas rõhutada, et Vana Testament ei tunne [suhtelise] õigluse mõistet, vaid üksnes [absoluutse] õigluse oma: «Sirge on sirge ja kõver on kõver.»

⁹ Samast tüvest on pärit nimi יְהוֹשׁוּעַ – «Joosua», «Jeesus» –, mis tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab». Parafraasides võiks «päästepäeval» asemel tõlkida ka «Jeesuse päeval».

¹⁰ 1739. aasta Piiblis: «pagganad».

Su au – כְּבוֹדָךְ – sõna כָּבוֹד – «au», «auhiilgus», «küllus», «rikkalikkus» – tuleneb verbist כָּבַד esmatähendusega «raske olema». Niisiis ei ole כְּבוֹד midagi õhulist, «aura» taolist, vaid pigem midagi vastupandamatut, mis täidab ja katab kogu maa (vrd Js 6:3).

Ja sulle antakse uus nimi – וְקָרָא לְךָ שֵׁם חָדָשׁ – sõnasõnalt: «ja sind hüütakse/kutsutakse uue nimega». Sõna קָרָא tähendab «kutsuma», «hüüdma», «nimetama», «[välja] kuulutama». Sõna שֵׁם – «nimi» – alg tähenduseks võib olla «märk», «tähis» (vrd kõlaliselt kreeka σῆμα ja ladina *signum*).¹¹

Määrab – יִקְבְּנוּ – sõna נָקַב esmane tähendus on «läbi torkama», «puurima», siit tulenevalt ka «märgistama», «tähistama».

Issanda – originaalis kasutatakse siin Jumala nime יְהוָה – «JHWH», «Jahve», «Jehoova».

Toredaks krooniks – עֲטָרַת תְּפִאָּרוֹת – sõnasõnalt: «aukrooniks» või «ilupärjaks». ¹² Sõna תְּפִאָּרָה – «ilu», «hiilgus», «sära», «au» – tuleneb verbist פָּאָר – «kaunistama», «ilusaks tegema», «ehtima», «austama». Sõna עֲטָרָה tähendab «kroon», «pärg».

Issanda käes – originaalis kasutatakse siin Jumala nime יְהוָה – «JHWH», «Jahve», «Jehoova».

Peaheks – sõna צָנִיף – «peahe», «turban» – tuleneb verbist צָנַף – «mähkima», «kerima». ¹³

Sisuline analüüs

Jesaja raamatu viimase seitsme peatüki (Js 60–66) keskseks sõnumiks on jumalik pääste, lunastus ja tulevane õnnepõli neile Tema rahva hulgas, kes pöörduvad meelt parandades tagasi Tema juurde ning jäävad Talle ustavaks. Pöördeliseks on 58. peatükis kõlavatele süüdistustele ja 59. peatüki põhiosa moodustavale Iisraeli patutunnistusele järgnev kinnitus: «Aga Issand ütleb: Siionile, üleastumisest pöördujale Jaakobis, tuleb lunastaja. Ja niisugune on mu leping nendega, ütleb Issand: Minu Vaim, kes on su peal, ja minu sõnad, mis ma olen pannud sulle suhu, ei lahku sinu suust ega sinu järglaste suust ega sinu järglaste järglaste suust, ütleb Issand, nüüdsest ajast alates ja igavesti.» (Js 59:20j)

¹¹ Üheks selle sõna võimalikuks algupäraks võib olla verb שָׁם – «[märki] panema» (vrd 1Ms 4:15). Vana Testament omistab nimedele sageli nende kandjat või kandja sünnilugu määravalt iseloomustava tähenduse ning Jumala nime austamine tähendab Jumala enda austamist.

¹² 1739. aasta Piiblis: «illus kroon».

¹³ 1739. aasta Piiblis: «kuninglik kübbar».

Mitte ainult Iisraeli lapsed, vaid rahvad üle kogu ilmamaa voolavad Siionisse ning täidavad selle kõike varem nähtut ületavate rikkustega: «Vase asemel ma toon kulda ja raua asemel ma toon hõbedat, puidu asemel vaske ja kivide asemel rauda.» (Js 60:17) Veelgi enam: «Päike ei ole sulle enam valguseks päeval ega paista sulle kuupaiste, vaid Issand on sulle igaveseks valguseks ja su Jumal on su hiilgus. Su päike ei lähe enam looja ja su kuu ei kahane, sest Issand on sulle igaveseks valguseks ja su leinapäevad lõpevad.» (Js 60:19j) Seejuures ei ole Jumala töötatud muutus mitte ainult väline, vaid inimesed saavad ka uue südame ja meelega: «Ei kuuldu enam vägivallast su maal, rüüstamisest ja hävitusest su piirides... Ja igaüks su rahvast on õiglane.» (Js 60:18.21)

Jesaja raamatu 61. peatükk kõneleb Issanda Võitust, Tema Sulasest, kes on läkitatud «viima rõõmusõnumit alandlikele, parandama neid, kel murtud süda, kuulutama vabastust vangidele ja avama pimedate silmi, kuulutama Issanda meelepärast aastat» (Js 61:1j).¹⁴ Issand annab «Siioni leinajaile laubahte tuha asemel, rõõmuõli leinarüü asemel, ülistusrüü kustuva vaimu asemel» (Js 61:3) ning Jumala rahvas leiab endas taas jõudu ehitada üles muistsed varemed, taastada esivanemate rüüstatud paigad ja uuendada hävitatud linnad (Js 61:4), teades, et Issand laseb neile «võrsuda õigust ja kiitust kõigi rahvaste ees» (Js 61:11).

Jumal oli oma rahva ülekohtu tõttu kaua «vaikinud, olnud tegevusetu, hoidnud ennast tagasi» (Js 42:14), loovutades Iisraeli paganate meeleva, et Tema rahvas teda tabanud karistusest õpetust saanuna oma Issanda juurde tagasi pöörduks: «Pöördudes ja vaikseks jäädes te pääseksite, rahu ja lootuses oleks teie jõud, kuid te pole seda tahtnud... Pöörduge tagasi Tema juurde, kellest te olete taganenud nii kaugele, Iisraeli lapsed! Ma kaotan su üleastumised nagu pilved ja su patud nagu pilvituse. Pöördu minu poole, sest ma lunastan sinu! Pöörduge minu poole ja laske endid päästa, kõik maailma ääred, sest mina olen Jumal ja kedagi teist ei ole! Õel jätku oma tee ja nurjatu mees oma mõtted ning pöördugu Issanda poole, siis halastab Tema ta peale; ja meie Jumala poole, sest Tema annab palju andeks.» (Js 30:15; 31:6; 44:22; 45:22; 55:7)

Nüüd on jõudnud kätte aeg, mil Issand enam «ei vaiki ega jää rahule», s.t Ta ei hoia ennast enam tagasi, vaid kinnitab, et teeb Siioni ja Jeruusalemma heaks kõik, mis vaja, kuni «tema õigus hakkab paistma ja tema pääste põleb otsekui tõrvik» (Js 62:1). Seda töötust tuleb mõista kahetiselt: esiteks tähendab see, et Jumal teeb oma rahvale «õigust» paganate silme ees, Iisraeli tema vangipõlvest vabastades ja taas üles ehitades, ning teiseks seda, et Iisraeli taastamine ei ole, nagu öeldud, mitte pelgalt väline, vaid eeskätt seesmine. Jah, Jumal loob lausa uue taeva ja uue maa (Js 65:17), ent sellest veelgi olulisem on, et Tema rahva süda, mis oli olnud Temast kaugel (Js 29:13) ja täis nurjatust (Js 32:6), õpib viimaks ometi tundma tõde (Js 32:4) ning võib rõõmustada jumalikust päästest ja troostist (Js 66:14).

¹⁴ Vrd Lk 4:16–21.

Siioni ja Jeruusalemma õigus tuleb esile «särvselgena» (vt vastavat keelelist märkust). Siin kasutatud sõna tähistab näiteks taolist selget ja säravat päeva, mida võib kogeda pärast rõhuvat leitsakut ja sellele järgnenud rasket vihmasadu: taevast on pilvitu, õhk on kirjeldamatult värske ning kõik see ühtekokku teeb ka inimese hinge kergeks ja täidab tema südame millestki tumestamata rõõmuga. Tegelikult peitub ka sõnas קִיּוּם – «õigus», «õiglus» – sama sentiment: kõik on puhas, sirge ja kõveruseta.

Mitte ainult Siioni õigus, vaid ka tema pääste on kõigile nähtav – see põleb, lausa leegitseb, nagu tõrvik. Kuna sõna קָנָה – «põlema», «leegitsema» – tähendab ülekanutult ka «raevutsema», võib arvata, et siin ei peeta siiski silmas üksnes jumaliku pääste kõigile ilmselget nähtavust, vaid ka selle pääste silmatorkavat jõulisust. Jumala pääste peab ulatuma ilmamaa ääreni (Js 49:6) ning selle teeb teoks Tema vägev käsi: «Äkitselt ligineb mu õiglus, ilmub mu pääste ja mu käsivarred mõistavad rahvaile kohut: mind ootavad saared ja loodavad mu käsivarre peale.» (Js 51:5)

Kõik paganad saavad näha Jumala rahva õigust ja päästet ning kõik kuningad peavad tunnistama tema au. Sõna אֲוִיּוּם – «au», «auhiilgus» – kasutatakse Jesaja raamatus eeskätt Jumala, mitte Tema rahva, auhiilguse tähistamiseks. Siiski on varasemalt olnud juttu ka Jaakobi ehk Iisraeli laste hiilgusest, paraku mitte sugugi lootustandvalt: «Sel päeval jääb väikseks Jaakobi hiilgus ja lahjub tema ihu lihavus.» (Js 17:4) Iisraeli tõeline hiilgus ja au seisnevad selles, et teda nimetatakse Issanda nimega ning ta teab, et on loodud Jumala auks (vrd Js 43:7).

Muutusest, kõige uueksaamisest, mida Issand oma rahvale töötab, kõneleb seegi, et Tema rahvast hakatakse hüüdma uue, Jumala enda poolt kindlaks määratud nimega (Js 62:2). Vastuse küsimusele, milline see nimi on, annavad järgnevad salmid: «Sinust ei kõnelda enam kui «Hüljatust» ega kõnelda su maast enam kui «Laastatust», vaid sind hüütakse «Minu armsam» ja su maad «Abikaasa»». (Js 62:4) Kuna Jumala sõna on alati loov sõna ning ka nimedel, iseäranis Jumala poolt antud nimedel, on Pühakirjas loov vägi, on kindel, et see, mida need nimed tähistavad, saab tõepoolest teoks: «Issand armastab sind ja su maa saab mehele. Sest nagu noor mees naib neitsi, nõnda naivad sind su pojad; ja nagu peigmees tunneb rõõmu pruudist, nõnda tunneb su Jumal rõõmu sinust.» (Js 62:4j)

Uues Testamendis leiame samasuguse töötuse Johannese Ilmutusraamatust: «Kellel kõrv on, see kuulgu, mida Vaim ütleb kogudustele: Võitjale ma annan süüa peidetud mannat ning annan talle valge kivikese ning kivikesele kirjutatud uue nime, mida ükski peale saaja ei tea... Kes võidab, selle teen ma sambaks oma Jumala templis ja enam iialgi ei lähe ta sealt välja, ning ma kirjutan tema peale oma Jumala nime ja oma Jumala linna, uue Jeruusalemma nime, mis tuleb maha taevast minu Jumala juurest, ning oma uue nime.» (Ilm 2:17; 3:12)

Siioni lunastamine Jumala poolt on võrreldav neitsi naimisega noore mehe poolt ning sellele järgneva pulmapeoga, kusjuures tegemist pole mitte lihtsa, vaid lausa kuningliku pulmapeoga, millest annavad tunnistust järgnevalt kasutatud võrdpildid: «Siis oled sa toredaks krooniks Issanda käes ja kuninglikuks peaehteks oma Jumala pihus.» (Js 62:3) Sarnaselt oli prohvet hõisanud eelmises peatükis: «Mina rõõmutsen väga Issandas, mu hing ilutseb mu Jumalas, sest Ta on mind riietanud päästeriietega, katnud õigusekuuega, otsekui oleks peigmees enesele pähe pannud piduliku peakatte või pruut ennast ehetege ehtinud.» (Js 61:11) Jumal vaatab oma rahvale nagu peigmees pruudile, nagu armastav abielumees oma noorepõlve naisele – oodates kahtlemata samasugust armastust ja truudust oma armastatult.¹⁵

Siin tasub meenutada Efraimi ehk Iisraeli Põhjariigi vastu suunatud hädakuulutust: «Häda Efraimi joomarite toredale kroonile ja tema hiilgava ilu närtsinud õiele künkal keset veinist roidunute lopsakat orgu! Vaata, Issandal on keegi vägev ja võimas, otsekui rahesadu, hävitav torm, võimsalt voolava veetulva sarnane, kes paiskab jõuga jalust. Jalge alla tallatakse Efraimi joomarite tore kroon ja tema hiilgava ilu närtsinud õiel, mis on künkal keset lopsakat orgu, käib käsi nagu varakult, enne lõikust küpsenud viigimarjal: kes seda iganes näeb, neelab selle alla, kui saab selle pihku.» (Js 28:1–4)

Selle hoiatuse sõnum on selge ning tuleb esile töötuses, mille Jumal annab neile, kes Talle kõigest hoolimata ustavaks jäävad: «Sel päeval on vägede Issand ilusaks krooniks ja kauniks pärjaks oma rahva jäägile.» (Js 28:5) Kõik, kes rajavad oma lootuse ükskõik millele või kellele Issanda asemel, jäävad häbisse, kuna nad loobuvad oma ainsast lootusest ja aust. Ei ole ega saagi olla muud krooni ega aupärga kui üksnes Issand.

On aga lausa üllatav, et Jumal näeb omaenda aukroonina ja kuningliku peamähisena sedasama tihtipeale nii truudusetut rahvast: «Siis oled sa toredaks krooniks Issanda käes ja kuninglikuks peaehteks oma Jumala pihus.» (Js 62:3) Eriti viimane võrdpilt on heebrea originaaltekstis kõnekam kui tõlkes: Issand ei hoi a nimetatud kuninglikku turbanit mitte pihus, vaid peopesal – justkui oma silme ees, seda imetledes. Sarnaselt oli Jumal oma rahvast juba varem julgustanud: «Vaata, ma olen sind märkinud oma peopesadesse, su müürid on alati mu silme ees.» (Js 49:16) Need sõnad on öeldud vastusena Siioni kurtmisele, et Issand on ta unustanud ja maha jätnud. Jumal küsib vastuseks: «Kas naine unustab oma lapsukese ega halasta oma ihuvilja peale?», ning kinnitab: «Ja kui nad ka unustaksid, ei unusta mina sind mitte.» (Js 49:15)

Jumal töötab oma rahvale, et ei anna teda enam tema vaenlaste meelevalda, vaid varjab ja kaitseb teda, kinnitades, et Siioni tütrele tuleb pääste ning teda hüütakse «Pühaks

¹⁵ Kui lõikavvalusalt kõlavad siinkohal veidi varem öeldud sõnad: «Aga teie tulge siia, te nõiamoori lapsed, abielurikkujate ja hoorade sigitis!» (Js 57:3)

rahvaks», «Issanda lunastatuiks», «Otsituks» ja «Linnaks, mis pole maha jäetud» (Js 62:12).

Tegemist on prohvetikuulutusega, mis ulatub kaugemale Iisraeli ja Juuda kuningriikide langusest ning Paabeli vangipõlvest ja sellest naasmisest. Issanda Võitu, Jumala [kannatav] Sulane, kellest kõneleb prohvet Jesaja ja kellega seostub otseselt jumalik pääste, on Jeesus Kristus, Jumala inimeseks saanud Poeg, kes tuli mitte ainult Iisraeli oodatud Messiana, vaid kogu inimkonna Lunastajana. Temas on jumalik pääste ulatunud ilmamaa ääreni ning Temas on Jumal sõlminud inimkonnaga lepingu, mis jääb püsima igavesti.¹⁶

Jutluseks

Ilmumisaja teise pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Jeesus ilmutab oma jumalikkude väge». Pühapäeva vanakiriklikuks Evangeeliumiks (Jh 2:1–11) on Kaana pulma lugu, mille kohta evangelist Johannes ütleb kommentaariks, et «see tegu Galilea Kaanas oli esimene tunnustäht, millega Jeesus avaldas oma kirkust, nõnda et Ta jüngrid jäid Temasse uskuma». Algselt oli Kaana pulm üks kolmest Ilmumispühäl tähistatud sündmusest (hommikumaa tarkade külaskäigu ja Jeesuse ristimise kõrval).

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava kolmanda lugemisaasta Epistel (Tt 1:1–3) on võetud apostel Pauluse kirjas Tiitusele. Tegemist on kirja avasalmidega, kus apostel kõneleb oma kutsumusest Jumala päästva tõe kuulutajana ning Jeesuses Kristuses teostunud igavese elu töötusest.

Evangeeliumiks on kolmandal lugemisaastal antud kaks varianti: kas Jeesuse tunnustus endast kui prohvet Jesaja poolt ette kuulutatud Jumala Sulasest ja Võitust, kes on tulnud, et kuulutada vaestele rõõmusõnumit, vangidele vabakslaskmist, pimedatele nägemist ja kõigile inimestele Issanda meelepärast aastat (Lk 4:16–21), või Jeesuse avaliku tegevuse alguse kirjeldus Markuse evangeeliumis (Mk 1:14j), milles sõnastatakse kokkuvõtvalt Jeesuse peamine sõnum: «Aeg on täis saanud ja Jumala riik on lähedal. Parandage meelt ja uskuge evangeeliumisse!» (Mk 1:15)

Ükskõik, kumb Evangeelium valida, Vana Testamendi lugemise mõte on selge: Jumal on oma inimeseks saanud Pojas, meie Issandas ja Õnnistegijas Jeesuses Kristuses

¹⁶ Taoline Kristuse-keskne arusaam tuleb suurepäraselt esile *Vulgatas*, milles Js 62:1 on tõlgitud: «*Propter Sion non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor justus ejus, et salvator ejus ut lampas accendatur.*» – «Siioni pärast ma ei vaiki ja Jeruusalemma pärast ma ei jää vagusi, kuni võrsub otsekui selgusesära tema **õige** ja tema **päästja** lõomab kui lamp.» Sarnaselt on tõlgitud ka Js 45:8: «*Rorate, caeli, desuper, et nubes pluant justum; aperiatur terra, et germinet Salvatorem.*» – «Kastke, taevad, ülalt ja pilved sadagu alla **õige**; avanegu maa ja toogu esile **Päästja**.»

kinkinud lunastuse ja oma päästva armu kogu inimkonnale – nii Siionile, oma valitule, kui kõigile rahvastele kuni ilmamaa ääreni.

Jutluse võib üles ehitada näiteks järgmiste punktidenä:

1. Issand kuulutab Siionile ja Jeruusalemmale, s.t oma rahvale, prohvet Jesaja kaudu lunastust ja päästet. Jumal on kaua vaikinud – nii näib vähemalt Tema rahvale –, ent enam ei kavatse Ta ennast tagasi hoida, vaid teeb kõik vajaliku selleks, et Tema rahva õigus saaks nähtavaks ning ta võiks kogeda jumalikku päästet. Issand kingib oma rahvale õiguse nii teda paganate meelevaldalt lunastades kui ka teda seesmiselt uueks tehes: ülekohtule, valele ja ebajumalateenistusele andunud patustest saab taas püha rahvas, kellega Issand uuendab oma lepingu ning kellest Tal on hea meel, nagu peigmehel on hea meel oma mõrslast.
2. Jumala töötatud pääste ei ole aga mõeldud mitte ainult Siionile, Tema valitule, vaid kõigile rahvastele. See tähendab, et kui kõik rahvad saavad näha Iisraeli õigust ja kõik kuningad tema au, siis tulevad ka nemad Issanda «valguse juurde ning kuningad paistuse juurde», mis Temast kumab (vrd Js 60:3). Jumala töötus, et Tema rahvast «ei kõnelda enam kui «Hüljatust»» ega Tema maast «enam kui «Laastatust»», vaid teda «hüütakse «Minu armsam»» ja tema «maad «Abikaasa»», sest Issand armastab teda (Js 62:4), on mõeldud kogu inimkonnale.
3. See töötus on täitunud Jeesuses Kristuses, Jumala inimeseks saanud Pojas, kelle Jumal oli enne igavesi aegu töötanud (vrd Tt 1:2) ja otsustanud saata Päästjaks kogu maailmale, et kõik inimesed võiksid Temas õndsaks saada. Jeesus ise ütles oma avalikku tegevust alustades, et «aeg on täis saanud ja Jumala riik on lähedal», ning kutsus inimesi meelt parandama ja uskuma evangeeliumisse – jumalikku päästesõnumisse –, kinnitades, et Temas on kõik iidsed prohvetikuulutused täide läinud. Jeesus on Jumala armastuse ja päästva armu märk ning Tema peale ja Temas meie peale vaadates näeb Jumal meid – nii uskumatu, kui see meie nõrku ja viletsust arvestades ka poleks – kui kaunist ehet, säravat aukrooni, kuninglikku ilupärga, millega ta ennast ehib. Jumal hoolib meist ja hoiab meid oma peopesal – ning isegi kui ema unustaks oma lapsukese, ei unusta Jumal meid oma armastuses iialgi (vrd Js 49:14–16).